

A VÁROS JÖVŐJE és a jövő városa

Nyilvánosságra került Budapest általános városrendezési terve

Szerény külsejű, annál jelentősebb mondanivalójú könyvecske hagyta el a napokban a sajtót: Budapest általános városrendezési tervének érdekes, térképekkel, tervrajzokkal, fotókkal illusztrált, népszerű összefoglalása. *„Fővárosunk jelene és jövője»* címmel. A Hazafias Népfrent kongresszusára megjelent kiadvány — amelyet Heim Ernő, dr. Preisich Gábor és dr. Reischl Antal építészek közreműködésével Lovázi Ferenc szerkesztett, s a budapesti népfrentbizottság és a fővárosi tanács adott ki — úttörő a maga nemében; első összefüggő és részletekbe menő hirdetés Budapest hivatalos városrendezési programjáról. Egyetlen szépséghibája: jóváhagyása után mintegy három és fél évvel ismerteti a városrendezési tervet, annak ellenére, hogy az erről szóló minisztertanácsi határozat már annak idején hangsúlyozta a széles körű népszerűsítés fontosságát.

Sohasem titkoltuk, hogy több okból is különleges jelentőséget tulajdonítunk a városrendezési munka, az ezzel kapcsolatos szép eredmények, nemkülönben a problémák, nehézségek és szakmai nézeteltérések nyilvánosságának. A Magyar Nemzet hasábjain számos alkalommal foglalkoztunk a városrendezés egy-egy izgalmas és időszerű részletkérdésével és tapasztaltuk, milyen élénk visszhangot váltott ki, milyen termékeny gondolatokat, együttérzést, sőt segíteni akarást és vállalkozókedvet ébresztett újszólóvá minden megpendített téma.

A kiadvány szerzői is figyelmeztettek rá: a városrendezési terv kétmillió ember érdekét szolgálja, nyilvánvaló, hogy az érdekeltek hozzászólása és javaslatai nélkül nem számíthatnánk a segítségkéréshez, az egyetértés, a támogatás nagyarányú kibontakozására. A javaslatok aradása szinte nélkülözhetetlen a városrendezők számára, de csak úgy születhetnek igazán értékes hozzászólások, ha mindenki ismeri a terv célját, lényegét és főbb vonásait.

Ennek érdekében a könyvecske — Budapest múltjának, s fejlődése főbb vonásainak ismertetése után — az általános városrendezési tervre támaszkodva, egy pillantást vet a főváros jövőjébe, ismerteti a lakosság számának várható alakulását, az új lakótelepek, a parkterületek, a fürdő- és üdülő-körzetek tervezett elhelyezését, a közlekedési, kereskedelmi-, egészségügyi és oktatási hálózat kiépítését, általában mindazokat az elhatározásokat, amelyek megszabják a rendelkezésre álló terület jövőbeni felhasználását. Eközben kitér olyan közérdeklő problémákra, mint a sokat vitatott nagy koncertterem és színházépítés, valamint a korszerű közlekedés összefüggése, a város »fellazítása«, a toronyházak építése, az alvóvárosok terve, a gyorsvasút, az úthálózat kiépítése, a többszintes keresztezések, az ipartelepítés és még sok egyéb, a város fejlődése szempontjából különös érdeklődést kiváltó probléma.

A városrendezés propagandája, ezen belül számos újságcikk régebben, igaz, gyakran eltúlozta a város fejlesztésének, korszerűsítésének lehetőségeit, irreális reményeket keltett és nem mutatott rá az effajta munkálatok, sőt már a tervezés rendkívül bonyolult voltára, anyagi, technikai és egyéb akadályaira és ami a legnagyobb hiba, nem értette meg a közönséggel az általános városrendezési tervek jellegét és természetét. Ezért máig is igen sokan összetévesztik ezeket a terveket a rövidebb, vagy hosszabb időre szóló népgazdasági tervekkel — illetőleg ezek Budapest fejlesztésére vonatkozó passzusaiival — és következtéseikben meglehetősen közelli, konkrét határidőkhöz kötik

a tervben foglalt általános elhatározások megvalósulását. A csalódás, amely az ilyen félreértések nyomán támadt, szintén azt a megfontolást erősítette: helyesebb, ha kevesebbet beszélünk nagyszabású városrendezési elképzeléseinkről.

Volt olyan aggály is, az egyes városrendezési elgondolások nem véglegesek, az évek során módosulhatnak: minék a véglegesen még nem kiérlelődött terveket propagálni?! Pedig erre is éppen a városrendezés és az általános rendezési terv alaptermészetének felfedése a legjobb ellenérv. Nevezetesen az, hogy az általános városrendezési tervezés lényegénél fogva dinamikus, tehát a népgazdaság fejlődésével, a szükségletek változásával maga is módosul, szinte együtt lélegzik a nagyvárossal, annak mozgalmas életével. Mégis olyan alap, amely nélkül már a múltban sem bontakozhatott volna ki koncepciózus városfejlesztő munka, a szocialista tervgazdálkodás pedig különösen nem nélkülözheti ezt a bázist.

Érdekes megemlíteni, hogy voltaképpen a mostani általános rendezési terv elkészültéig az 1873. évi általános szabályozási tervre támaszkodtak a városépítő szakemberek, pedig a haladó építések már a század első évtizedében kétségbevittek a terv korszerűségét. Több, mint fél évszázad telt még el, míg új átfogó terv született, s most — természetesen aláveteve a közben jócskán meggyorsult fejlődésnek — ez az a tiszteletet és megbecsülést érdemlő alap, amelyet a város fejlesztését — és nem csupán szűk értelemben vett építését — érintő minden munkában respektálni kell! Ennek jegyében létesültek Budapest új nagy lakótelepei, ez védi a leendő új főútvonalakat, középületeknek szánt telkeket, zöldterületeket a másirányú felhasználástól — ha nem is mindig teljes sikerrel.

Ennek a félsikernek is a tájékozatlanság az oka! Mi másnak lehet tulajdonítani, hogy még magában a fővárosi tanács központi apparátusában is születtek olyan tervek, például a közlekedésre vonatkozólag, amelyek nem számoltak az általános rendezési tervvel? A tanács kereskedelmi vonalán is találkoztak a városrendezők értetlenséggel.

Az ilyen és ehhez hasonló viták rengeteg energiát, időt rabolnak el, hiszen számosan holmi esztétizáló okoskodásnak tartják az általános rendezési tervre hivatkozó következetes álláspontot. Nem is gondolnak arra, hogy ez a terv a kétmillió világváros, tehát egy óriási organizmus kiegyensúlyozott működése és lakosságának lehető legjobb ellátása, ráadásul mind ezek leggazdaságosabb megoldása érdekében mutat szabad utat vagy állít — ahol szükséges — tilalomfát. Igaz, a szépség, a joggal óvott városkép sem közömbös. De ez is csak a város »szervezetének« egészséges, ésszerű működése révén ragyoghat föl makulátlan fényvel, mint ahogy egyetlen épület is csak kifogástalan működése révén válhat valóban széppé!

Ha jobban ismernék a város általános rendezési tervét, könnyebben hárulna el sok akadály újabb lakótelepek építésének megkezdése, vagy új ipari körzetek kiépítése újtájból is. És főleg: gazdaságosabban valósulnának meg ezek a tervek! Előbbre tarthatnánk a szükségessé váló telekkiszajátítások és cértetek juttatások, vagy az ipari és egyéb létesítmények közös megoldást követelő járulékos beruházásainak ügyében is, hogy csupán ezt a két, régen vajdó kérdés ragadjuk ki. Egyszerű, olcsóbban fejleszthetnénk, építhetnénk a fővárost. És kevesebb egyéni érdek találna újra meg újra védelmezőre, amikor a város tervszerű fejlesztésével, azaz a közérdekek kerül ellentétbe.

A tájékozatlanság tehát, amely nemcsak nagyfokú, hanem meglepően széles körű is a városrendezés helyes útjait illetően, tényleges károkat okoz. És szinte felmérhetetlen, hogy mennyi, a lakosság legszélesebb köreiből szunnyadó aktivitástól fosztja meg ezt az eleve teremtő, alkotó munkát, amivel bizony gazdagodhatna. Reméljük, ennek a régen várt ismertető könyvecskének a megjelenése a tényleges változás jele a városrendezés átfogó és részletterveinek népszerűsítésében. Mert meggyőződésünk: így, és csakis így válhat Budapest, a város jövője és Budapest, a jövő városa valóban mindenki szívügyévé.

Balog János